

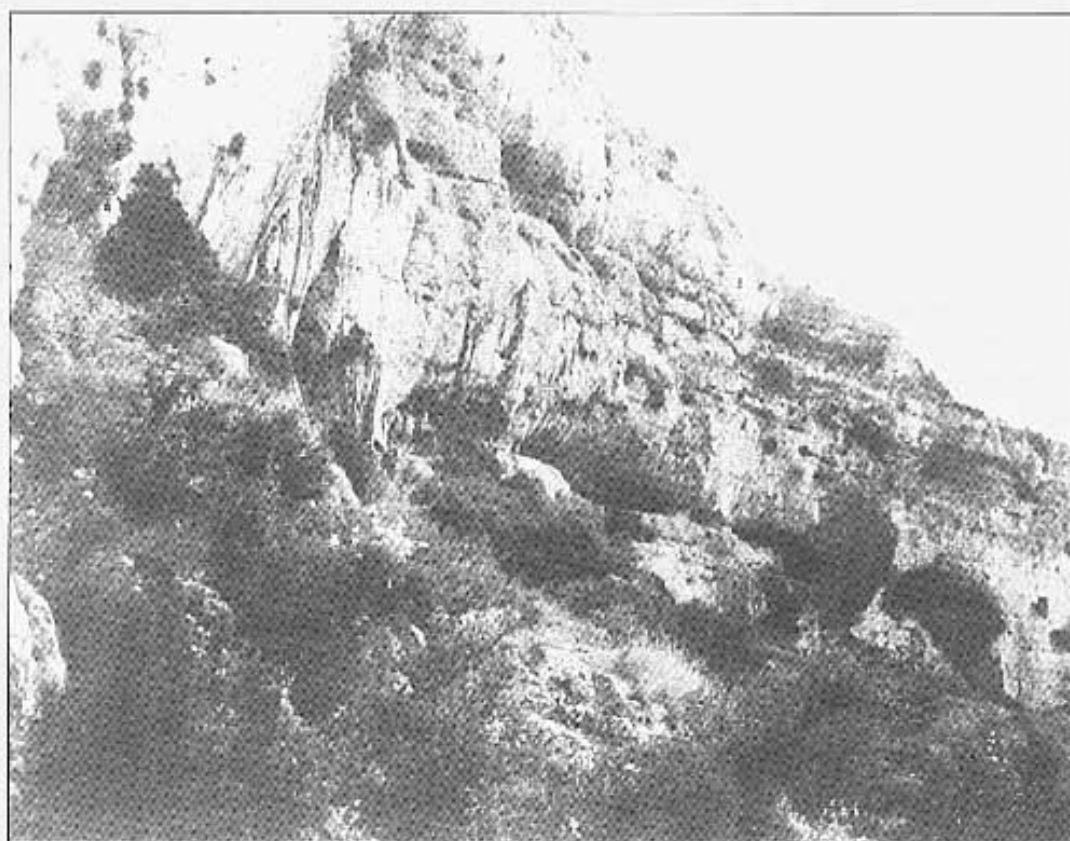
en conjunt es diu la Moreria, per tant, les coves degueren ser el reducte defensiu d'aquella gent en casos de perill.

Aquesta modesta ocupació musulmana acabaria amb les probables deixalles d'un poblament més antic, que les circumstàncies topogràfiques del lloc fan suposar i alguns solatges de ceràmica feta a mà donen per segur.

No hi ha altre accident físic que ens atraga com l'esquerp roquer de la Moreria, posat al mig de la clota on s'uneixen el riu de Sant Mateu i el que ve de La Vilanova, formant, primer el riu de Les Coves i després el Segarra, que és com un portell obert a la mar, l'única sortida franca que tenen les aigües del Baix Maestrat al S. del Plà de Sant Mateu. El millor lloc de parada dels primitius caçadors, esperant el pas dels animals que transitaven per la clota o pujaven des de la costa cercant els pasturatges d'aquesta terra fonda i humida. De segur que a les coves del cingle pintarien les conegudes caceres, perquè les seves idees i creences ho exigien; i en tres ocasions vaig mirar detingudament el pany de roca sense trobar-ne. Sols a la Campana hi ha unes taques roges, amorfes i esvaïdes.

♦ ♦ ♦

Cap a la tardor de 1961, empenia de nou l'excursió arqueològica dels voltants de Les Coves d'Avin Romà, començant per la Moreria. I va ser molt oportú perquè teníem un any de pluges i l'aigua corria clara i silenciosa pel riu; la traspuaven les argiles en els clars que deixava l'espessa matissa. A dalt del cingle, en fileres, les garses i altres animals volanders, sorpresos al veure'm en aquest lloc solitari no paraven de xisclear. Era pels darrers dies de setembre i la boirina del matí donava una llum freda al roquer enfosquit per la humitat, gotejant per algun clivell. Tot

em feia l'efecte d'un retorn a les condicions físiques d'aquell indret quan el freqüentaven els primitius caçadors. Per l'estreta cornisa, atansava la Campana, inspeccionant-la inútilment, deixant les altres coves, que també les tenia vistes i sabia que estaven en idèntiques condicions. I al baixar no vaig seguir la senda, que va prou alta, preferint el marge del riu, i prou més enllà del cingle passava a la vora d'uns pedrots amb una cavitat que semblava poc prometedora, i més quan la vaig veure detingudament. Poc fonda, no tenint la part útil més de 5 m. seguint-ne altres 3 m. de sostre molt baix, separats els dos trams per un graó que sembla fet per guanyar espai. Cap a fora s'eixampla arribant als 3'5 m. i el sostre atansa els 3 m. damunt el sòl, que és alterós.

Un abrillat que domina el marge del riu, atents des d'aquí els primitius caçadors a l'arribada de preses cobejades, que anirien de pas o baixaven a abeurar. No té nom, i com es

fa necessari identificar-la, vaig decidir anomenar-la la Coveta Jussana de la Moreria.

La cavitat degué ser originàriament una bossa d'argila empastada en la roca, que les aigües huidaren, veient-se ara per les parets conglomerats de graves anguloses i pedres de riera. Una d'elles, més gran, penja de l'arranc del sostre per l'esquerra, oferint una galta plana, en part coberta de fina concreció calcària, veient-se a baix la bella silueta d'un ocell de presa, molt probablement un falcó, esteses les amples ales i la llarga cua en vol rasant i el cap en torsió, recurs corrent en el nostre art rupestre per fer més intel·ligibles les figures. En lloc de pintura sembla un dibuix de ratlletes denses i ben ajustades per donar la impressió del plomatge, de color negre, fet amb carbó.

Damunt, no més de 12 cm., l'aigua ha deixat esvaïda la figura d'un altre animal, que ara es veu molt borroig i és difícil identificar-la, però de segur que es tracta d'un quadrúped, perduts el cap, el pit i

potes de davant; millor es veuen el llom, potes de darrere i la cua, torçada cap amunt i en punta. El granulat de la concreció estalactítica ha diluït el color i dona la impressió d'una tinta plana, homogènia, però encara s'hi nota que va ser pintada seguint la mateixa tècnica de l'ocell, de línies fines, orientades d'acord amb l'anatomia de l'animal, per donar la sensació de relleu.

Aquestes figures menudes i en negre recorden altres fetes a pinzell del mateix Maestrat, com els arquers de les Dogues i la segona capa de pintures de la Cova del Civil, però la tècnica i el motiu són una novetat en el nostre art rupestre, especialment el falcó en vol.

I també la seua insòlita presència en la Roca de la Moreria és un cas excepcional, que ens fa reflexionar. Coneixem pintures damunt la calça, arenisca o altres pedres uniformes i compactes que donen superfícies llises en condicions òptimes per posar les figures, soltes o agrupades